

K A T A L O G
ZABYTKOWYCH PARKÓW
I KOMPOZYCJI KRAJOBRAZOWYCH
WOJEWÓDZTWA KIELECKIEGO

P O W I A T
J E D R Z E J O W S K I
,

tom. II

opracowany przez
Politechnikę Krakowską
pod kierownictwem
naukowym
doc. dr hab.
Janusza Bogdanowskiego

A R C H I W U M
OŚRODKA OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9, tel. 628 48 41 w. 130

Na mm. 606

K A T A L O G

ZABYTKOWYCH PARKÓW

I KOMPOZYCJI KRAJOBRAZOWYCH
WOJ. KIELECKIEGO

POW. JĘDRZEJOWSKI

tom II

Niniejsze opracowanie pow.jędrzejowskiego zostało ułożone w porządku alfabetycznym i obejmuje następujące miejscowości:

- a ✓ 1. Łeśnica ✓
- b ✓ 2. Łowinia ✓
- c ✓ 3. Małogoszcz ✓
- d ✓ 4. Mieronice ✓
- e 5. Mierzawa ✓
- f ✓ 6. Mnichów ✓
- g ✓ 7. Mokrsko Dolne i Górne ✓
- h ✓ 8. Motkowice ✓
- i ✓ 9. Nagłowice ✓
- j ✓ 10. Nawarzyce Łeśne ✓
- k ✓ 11. Niegosławice ✓
- l ✓ 12. Opatkowice Murowane ✓
- l ✓ 13. Ossowa ✓
- m ✓ 14. Pawłowice ✓
- n ✓ 15. Piotrkowice ✓

K A T A Ł O G

ZABYTKOWYCH PARKÓW I KOMPOZYCJI
KRAJOBRAZOWYCH

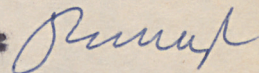
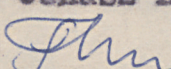
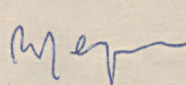
Województwa : KIELECKIEGO

Powiat : JEDRZEJOWSKI

ARCHIWUM
OŚRODKA OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9, tel. 628 43 41 w. 130

NW IMN. 606

Prof. nadzw. mgr inż. Witold Cęckiewicz

Kierownictwo naukowe :
doc.dr arch. Janusz Bogdenowski
Opracowała :
mgr arch. Ludmiła Flagorowska
Współpraca :
mgr Wanda Genga

Wykonane opracowanie obejmuje kompozycje parkowe lub krajobrazowe w następujących miejscowościach :

Małogoszcz

Mieronice

Pawłowice

Piotrkowice

Prząskaw

Rzeszówek

Sudół

Swierków - Kwilina

Warzyn

Niniejsze opracowanie wykonano na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach na Politechnice Krakowskiej, w ramach prac Zakładów Doświadczalnych w Instytucie Urbanistyki i Planowania Przestrzennego

Egzemplarz

2

M O K R Z K O Dolne i Górne

MOKRZKO DOLNE i GORNE - Fragment Topograficznej Karty
Królestwa Polskiego - 1839 r.

M O K R Z K O DOLNE i GORNE

powiat : Jędrzejów

Mokrzko D. -założenie podworskie

użytkownik : szkoła

Mokrzko G. -ruiny zamku

pod opieką konserwatorską

Wsie Mokrzko Dolne i Mokrzko Górne położone są we wschodniej części powiatu na prawym brzegu Nidy wśród niziny nadrzecznej w odległości kilkunastu kilometrów na północny wschód od Jędrzejowa.

Obie wsie położone po zewnętrznej stronie wielkiego zakola Nidy, od wschodu i południa otoczone polami uprawnymi posiadają powiązania widokowe z usytuowanym po drugiej stronie rzeki zamkiem w Sobkowie.

Powiązania komunikacyjne z Jędrzejowem przez Raków, Goźne, drogą drugorzędną utwardzoną

Mokrzko Dolne / Mokrsko /

Wieś położona jest na szczycie wielkiego zakola rzeki Nidy, wyznaczona sylwetą kościoła usytuowanego w centrum wsi na wzniesieniu.

Założenie podworskie " wpasowane " jest w płynną linię rzeki.

W skład założenia wchodzi :

- ogrodzony teren wraz z budynkiem mieszkalnym i resztkami parku i stawem

- ślady " grodziska " późnośredniowiecznego znajdujące się w obrębie ogrodzenia
- tereny gospodarcze znajdujące się poza ogrodzeniem od strony rzeki

I. Dane historyczne

ok. połowy
XIII wieku	- istnieje ciosowy późnoromański kościółek
1330	- dziedzicem Mokrska był Tomisław
ok. połowy
XIV wieku	- biskup krakowski Florian z Mokrska
h. Jelita, syn kasztelana sandomiers-
kiego zbudował zamek otoczony fosą
/ obecne " grodzisko " /
1766	- data na cokole figury św. Floriana
usytuowanej przed kościołem w pobliżu
założenia dworskiego
1827	- wieś posiadała 29 domów, 359 mieszkańców
Do folwarku Mokrsko Dolne należał fol-
wark Bruss.
1828	- data na ścianie szczytowej spichlerza
podworskiego
1839	- miejscowość oznaczona na mapie : prze-
bieg dróg zbliżony do obecnego, ozna-
czony kościół. Usytuowanie obecnego za-
łożenia trudne do ustalenia.
obecnie	- użytkownikiem obiektu jest szkoła pod-
stawowa

Mokrzko Górne

koniec
XIV wieku	- zamek gotycki wzniesiony przez
Klemensa z Mokrzka , kasztelana ra-
domskiego i jego syna Floriana
ok. 1535	- rozbudowany przez Piotra Kmity na
rezydencję renesansową
1540	- Mokrzko Górne należy do Jakuba Secy-
gniowskiego starosty buskiego
1595	- Mokrzko Górne należy do Giebułtowskieg
przełom
XVIII/XIX wieku	- zamek zniszczony
obecnie	- ruiny otoczone płytką fosą.Teren po-
rosły młodymi olchami. Zabytek pod
opieką konserwatorską.

Dane według :

- Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego T. VI
Warszawa 1885
- J. Wiśniewski - Opis kościołów, miast, zabytków i
pamiętek w jędrzejowskim. Marjówka 1930
- Katalog Zabytków Sztuki w Polsce T. III województwo
kieleckie, powiat jędrzejowski, Warszawa, 1957
- Topograficzna Karta Królestwa Polskiego 1839

II. Opis stanu obecnego

-
1. Położenie i ogólny układ kompozycyjny
- Teren założenia w obecnym zarysie ma kształt nieregularny, zbliżony do trójkąta skierowanego ostrym

narożnikiem w kierunku południowym. Boki trójkąta stanowi układ dróg : od kościoła w stronę wsi oraz od drogi głównej w kierunku rzeki. Trzeci bok to ogrodzenie pomiędzy parkiem a dawnymi terenami gospodarczymi.

W obrębie założenia zróżnicowanie w ukształtowaniu terenu dochodzi do kilkunastu metrów. Skłony terenu w kierunku wschodnim i północno wschodnim ^{Punkt najwyższy} (to pozostałość po dawnym zamku " grodzisko ", najniższy w narożniku północno wschodnim schodzi w kierunku na teren łąk nadrzecznych Nidy.

Obecny układ kompozycyjny raczej chaotyczny zawiera kilka niezależnie od siebie " wątków " kompozycyjnych oraz drastycznie ingerujące w teren założenia elementy zagród gospodarczych. Wśród wspomnianych " wątków " kompozycyjnych najstarszy to " grodzisko " usytuowane od strony południowej założenia, późniejszy to ślad tarasowego układu terenu o nachyleniu wschodnim, powiązanego z dwoma geometrycznymi stawami, najmłodszy to obecnie istniejący, usytuowany od strony zachodniej budynek mieszkalny i jego najbliższe otoczenie.

Od tej strony znajduje się wejście na teren " parku " Teren częściowo ogrodzony siatką od strony północnej, zachodniej i częściowo południowej, w pozostałych partiach granicę stanowi naturalny układ terenu, " grodzisko " i wysoka skarpa w kierunku wschodnim oraz od tej strony gęsta kępa olch i szpaler starych wierzb

2. Opis elementów układu

Usytuowane od strony południowej " grodzisko " to niewielki pagórek całkowicie porośnięty drzewami

Drzewostan w wieku lat kilkudziesięciu / klon, lipa , akacja / oraz liczne samosiewy. Na szczycie pagórka niewielka płaszczyzna. Od strony zachodniej ślad płytkiej fosi, od strony wschodniej teren opada kilkoma uskokami do poziomu północnej i wschodniej części ogrodu.

Dostęp na szczyt pagórka od strony północnej śladem ścieżki o układzie " rampowym ". W teren grodziska wążiera się od strony drogi wydzielona zagroda, druga znajduje się poniżej drogi u stóp skarpy.

Układ skappy o kierunku północno - południowym jest w przybliżeniu równoległy do układu stawów. Regularność powiązań kompozycyjnych zaakcentowana jest układem drzewostanu / lipy i wierzby w wieku 100 i powyżej 100 lat / Część terenu pomiędzy skappą i stawem sztucznie wyrównana na niej szkolne boisko nieurządzone. / Ostra skarpa przechodziła prawdopodobnie w naturalnym układzie terenu w łagodny spadek w stronę stawów /.

Stawy tworzą prostokątne przedzielone groblą wewnątrz obrzeżone starymi wierzbami.

Granica założenia od strony wschodniej zaznaczona szpalerem kilkunastu wspaniałych wierzb w wieku 100 - 150 lat. Pozostałą partię terenu w okolicy stawów zarasta kępa młodych olch na granicy założenia oraz młode sadzonki topoli / od strony południowej stawów /

W części zachodniej ogrodzonego terenu budynek mieszkalny murowany, parterowy na rzucie prostokąta z asymetrycznie ustawionymi ryzalitami i wejściem od strony północnej. Kryty papą, bezstylowy. Opodal od strony wschodniej mały nowy budynek gospodarczy.

Od tej samej strony kompozycja ogrodowa w formie owalnego klombu usytuowanego na osi wejścia z asymetrycznym objazdem. Dawny wjazd na teren założenia nieczytelny. Obecnie istnieje wejście od strony zachodniej w postaci wąskiej ścieżki przebiegającej wśród niezbyt starych drzew / jesion, jawor, klon, kasztan /.

Pozostały teren od strony północnej to resztki sadu i uprawy. Od strony południowej duża grupa kasztanów z do-rodną lipą akcentuje jedyne wnętrze o charakterze parkowym. Od tej strony wzdłuż ogrodzenia regularny szpaler kasztanów / około 50 lat /.

3. Drzewostan

Drzewostan niezbyt wartościowy w wieku 30 - 50 lat / klony, kasztany, akacje / oraz liczne samo - siewy. Z wartościowych egzemplarzy to ponad 100 letnie lipy na skarpie wschodniej oraz wspaniałe wierzby w otoczeniu stawu i w szpalerze na granicy wschodniej założenia .

III. Wstępna analiza stylistyczna i ocena wartości kompozycji

W obecnym stanie park nie posiada jednolitości stylistycznej, kompozycja jest chaotyczna. Składają się na nią elementy pochodzące z 3-ch różnych epok :

- późnośredniowieczna " grodzisko " / wiek XIV /

- powiązana prawdopodobnie z nim niegdyś przez układ terenu i powiązanie ze stawami kompozycja krajobrazowa z pierwszej połowy XIX w ieku.
- kompozycja parkowa związana z budynkiem mieszkalnym z XX wieku / około 1920-30 /

Jako całość założenie w stanie obecnym nie posiada wartości zabytkowej niemniej, we fragmentach posiada wartość historyczną / " grodzisko " / oraz kompozycyjno - krajobrazową / ślad powiązania układu terenu z kompozycją stawów i imponującym w tych fragmentach drzewostanem - / wierzby / oraz powiązania tego fragmentu z krajobrazem nadrzecznych żak nad Nidą /

IV. Wytyczne konserwatorskie

1. Ocena stanu zachowania obiektu

Założenie zachowane we fragmentach pochodzących z 3-ch różnych epok. Brak wyraźnych powiązań kompozycyjnych, 2/3 obiektu zdewastowane.

Zieleń niepielęgowana, przeważnie w wieku 30 - 40 lat, gatunki nietrwałe / kasztan, akacja / dużo samosiewów. Najlepiej zachowany fragment stanowią stawy w otoczeniu wierzb i wspaniały szpaler wierzb na wschodnim obrzeżu założenia.

2. Zagrożenia

Brak opieki i dotychczasowy sposób użytkowania doprowadzi w krótkim czasie do całkowitego zniszczenia obiektu.

3. Wytyczne odnośnie ochrony i zabezpieczenia

Należałoby otoczyć ochroną ścisłą fragmenty założenie : " grodzisko " oraz zielen wokół stawów i szpaler wierzbowy. Pozostały teren objąć ochroną częściową.

4. Wytyczne do konserwacji i adaptacji

- skłonić użytkownika do opieki nad obiektem jako całością
- zrekonstruować zielen w otoczeniu " grodziska " poprzez przecięcie samosiewów i celowe dosadzenie
- zrekonstruować rzeźbę terenu i zielen w otoczeniu stawów
- pozostały teren uporządkować

Wg. stanu z roku 1971

Opracowała :

mgr Wanda Genga

MOKRZKO DOLNE I

ZAKOZENIE PODWORSKIE

Rzeka Nida

w stronę rzeki

Dawny teren gospodarczy

sad - uprawy

Mokrzyko Górne

Teren kościoła

Boisko nieurządzone

Pastwiska

Zagroda

Zagroda

Zabudowa wsi

- Skarpy
- Groble
- Stawy
- Rowy
- Zadrzewienia pojedyncze i grupowe
- Krzewy
- Ogrodzenia
- Drogi, ścieżki i ich ślady
- Istniejąca zabudowa
- Kierunek i kolejność zdjęć fotograficznych

1. Dwór
2. Budynek gosp. nowy
3. Grodzisko

- AK Akacja
- KT Kasztan
- Li Lipa
- KL Klon
- JW Jawor
- OLCH Olcha
- WRZ Wierzba
- TP Topola
- LESZ Leszczyna

ARCHIWUM
OŚRODKA OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżarów 9, tel. 628 48 41 w. 130

Nr inw. 606

wg stanu z 1971 r.

0

50

~100M

MOKRZKO DOLNE II

ZAKOZENIE PODWORSKIE

Rzeka Nida

Dawny teren gospodarczy

XXw

sad - uprawy

XVIII/XIXw

Boisko nieurządzone

Staw

OLCH

Staw

Pastwiska

KL

LI

AK

LESZ

XIVw

3.

KT

AK

LESZ

KT

AK

LESZ

KT

AK

LESZ

KT

AK

LESZ

KT

AK

LESZ

KT

AK

LESZ

Zabudowa wsi

Zagroda

Zagroda

wg. stanu z 1971 roku

0

50

~100M

- Oś kompozycyjna i jej zanik
- zarys wnętrza kompozycyjnych
- Charakterystyczne ciągi alejowe i szpalery
- Drzewa i grupy drzew ważnych kompozycyjnie
- Kierunki widokowe
- Ochrona widokowa
- Linia oddzielająca części pochodzące z różnych okresów
- Zakres ochrony częściowej

- Skarpy
- Groble
- Stawy
- Rowy
- Zadrzewienia pojedyncze i grupowe
- Krzewy
- Ogrodzenia
- Drogi, ścieżki i ich ślady
- Istniejąca zabudowa
- Kierunek i kolejność zdjęć fotograficznych

- Dwór
- Budynek gosp. nowy
- Grodziśko

- AK Akacja
- KT Kasztan
- LI Lipa
- KL Klon
- JW Jawor
- OLCH Olcha
- WRZ Wierzba
- TP Topola
- LESZ Leszczyna

ARCHIWUM

OŚRODKA OCHRONY

ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU

ul. Szwoleżerów 9, tel. 628 48 41 w. 130

NN MM. 606

MOKRZKO DOLNE 1 GORNE

1. budynek mieszkalny dwór - widok od strony
północno - wschodniej

MOKRZKO DOLNE I GORNE

3. stawy w otoczeniu zieleni - widok w kierunku
północno - zachodnim

MOKRZKO DOLNE I GORNE

4. szpaler starych wierzby na obrzeżu parku

MOKRZKO DOLNE I GÓRNE

5. krajobraz nad Nidą - widok w kierunku
północnym